

DOĐU AKDENİZ'DE FRANSA VE İNGİLTERE REKABETİ

Nebahat GÖREN*

Fransızlar ve İngilizler 19'uncu yüzyılda rekabet halinde bulunuyorlardı. Hâkim olmak istedikleri bölge ise Akdeniz'den başka bir yer değildi. Fransa, Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü Dođu Akdeniz'de hâkimiyet mücadelesi veriyordu. Paris XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar bu stratejisini koruyarak özellikle sosyal, siyasal, kültürel ve dinsel alanlarda gücünü diğer ülkelere karşı enikonu göstermekteydi. Fransa öncelikle İngiltere, İtalya ve Almanya gibi ülkelerin Dođu'ya yönelik politikalarına karşıydı. Fransa XIX. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti'ndeki Katoliklerin koruyuculuğuna soyunmuştu. Bu bakımdan özellikle Osmanlı Devleti'nin Dođu Akdeniz kıyılarındaki Lübnan ve Suriye gibi coğrafyalarda diğer Batılı devletlerin faaliyetlerini kuşkuyla karşılamaktaydı. Kaldı ki Fransa Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı Devleti'nde elde etmiş olduğu kapitülasyonlarla iktisadi alanlarda önemli bir ayrıcalık elde etmişti. Ayrıca Fransa'nın avantajları siyasi ve kültürel alanlara da sirayet etmişti.

19'uncu yüzyılın ikinci yarısından sonra Dođu Akdeniz İngiltere için de büyük önem kazanmıştı. Özellikle Süveyş Kanalı'nın açılmasından sonra Kızıldeniz üzerinden Hindistan'a kestirmeden ulaşma İngilizler için hayati önemdeydi. Bu yüzden 1878 Berlin Konferansı'ndan sonra Kıbrıs'a konmuştu. Ardından Mısır 1882 yılında İngilizlerin işgali altına girmişti. Esasında İngilizler Dođu Akdeniz'den ziyade Suriye, Mezopotamya ve Basra Körfezi'ne hâkim olmaya çalışıyordu. Fransa, bu bölgelerin İngiltere gibi ülkelerin kontrolüne geçmemesi için azami gayret gösteriyordu. Bu yüzden İngiltere bölgede iktisadi, ticari ve siyasi olarak güçlü bir konumda bulunmaya gayret ediyordu. İşte tam da bu yüzden İngilizler özellikle Arap coğrafyasındaki aşiretleri ve Osmanlı Devleti'ne düşmanlık besleyen kesimleri destekleyerek Türk aleyhtarlığını canlı tutmaya çalışmıştı ki bunun semeresini Birinci Dünya Savaşı'nda görecekti.

Sonuç olarak yukarıda görüldüğü üzere Fransa ve İngiltere Dođu Akdeniz'de Osmanlı Devleti üzerinde sürekli bir rekabet içinde olmuşlardı. Ancak Birinci Dünya Savaşı öncesinde devletler arasında yaşanan bloklaşma sürecinde aynı ittifakta olmalarına rağmen Dođu Akdeniz yani Osmanlı toprakları üzerindeki rekabetten vazgeçmemişlerdi. Nitekim söz konusu savaş sırasında 1916 yılında İngiltere ve Fransa arasında imzalanan Sykes Picot Anlaşması mucibince Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Orta Dođu toprakları paylaşılmıştı.

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Üçüncü Sınıf Öğrencisi